

Nr 106.

Av herr **Beckman** i Linköping, om *höjning av reservationsanslaget till de allmänna läroverken.*

Läroverksöverstyrelsen har under år 1913 verkställt förnyad utredning angående behovet av ordinarie lärartjänster vid de allmänna läroverken och har därvid funnit, att 31 nya dylika tjänster äro behövlige. Upprättandet av dessa tjänster anser överstyrelsen böra fördelas förslagsvis på de båda åren 1915 och 1916. Då behovet, enligt vad undersökningen visar, är mest trängande i fråga om humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga lektorat samt matematisk-naturvetenskapliga adjunkture och då tillgången på kompetenta sökande inom dessa tjänstegrupper är fullt tillräcklig, förordar överstyrelsen, att under loppet av år 1915 inrättas 18 nya ämneslärartjänster, nämligen 9 humanistiska och 3 matematisk-naturvetenskapliga lektorat samt 6 matematisk-naturvetenskapliga adjunkture. I skrivelse den 30 september 1913 hemställer följaktligen styrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja medel för ifrågavarande 18 tjänsters inrättande.

Departementschefen hemställer (punkt 128 i åttonde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition), att inrättandet av ovannämnda 31 tjänster måtte i stället fördelas på 4 år, så att endast 8 tjänster upprättas med ingången av år 1915.

Av de skäl, som av departementschefen anföras för dylikt uppskov, torde det första, nämligen att antalet ordinarie ämneslärare vid läroverken under tiden 1904—1914 stigit från 836 till 1,039, förlora högst väsentligt i betydelse, om dessa siffror ses i sammanhang med motsvarande antal extralärare och lärjungar. Var och en måste medge, att undervisnin-

gens bestridande genom extralärare i så stor utsträckning, som fallet var före den sista läroverksreformens genomförande, måste betecknas som ett allvarligt, för läroverken högst skadligt missförhållande. Man kan emellertid med skäl fråga sig, om numera effektiv förbättring vunnits i berörda hänseende. Antalet ordinarie tjänster har visserligen sedan 1904 ökats med 203, men antalet extralärare, som höstterminen 1904 utgjorde 202, hade höstterminen 1913 sjunkit endast med 56, så att då ännu funnos 146 extralärare, oberäknat timlärare. Att antalet extralärare ej gått att nedbringa i större utsträckning, beror i främsta rummet på den snabba tillväxten av lärjungeantalet. Till grund för sina beräkningar lade 1899—1902 års läroverkskommitté ett lärjungeantal av 15,721, men faktiskt uppgick lärjungarnes antal redan höstterminen 1904 till 20 131, och det belöpte sig sislidne hösttermin till 24,140. Extralärarnes ställning har genom den av 1913 års Riksdag beviljade löneförhöjningen förbättrats så till vida, att de icke längre befinna sig i ett ekonomiskt nödläge. Osäkerheten i deras ställning är emellertid i övriga avseenden densamma som förut, och ovedersägligt är, att det av extralärarsystemet betingade täta ombytet av lärarkrafter verkar i hög grad skadligt på undervisningen.

Det andra skälet, som av departementschefen anföres för tjänsternas fördelning på 4 år, synes mig ej heller äga avgörande betydelse. Att döma av Riksdagens skrivelse den 30 maj 1913 härrör den obenägenheten mot starkare ökning av de ordinarie lärartjänsternas antal, vilken av departementschefen åsyftas, från farhågor, att de nyinrättade tjänsterna vid en revision av läroverksorganisationen skulle kunna visa sig obehövliga och sålunda statsverket tillskyndas kostnader genom de övertaliga lärarnes försättande på indragningsstat. Denna eventualitet har emellertid numera förbyggts genom Kungl. Maj:ts kungörelse av den 4 juli 1913, vari föreskrives, att innehavare av de nya ordinarie lärartjänster, som inrättas från och med 1914 eller senare, skola vara skyldiga att underkasta sig förflyttning till annan, med de nuvarande allmänna läroverken jämförlig läroanstalt, för den händelse i sammanhang med en allmän revision av läroverksorganisationen deras tjänstgöring anses lämpligen böra förläggas till dylik anstalt.

Om sålunda de skäl, som andragits för ifrågakvarande tjänsters fördelning på 4 år, förefalla mindre tungt vägande, synas mig de grunder, som tala för tjänsternas upprättande under kortare tid, så mycket starkare. För att det »någorlunda tillfredsställande förhållande mellan antalet ordinarie och extra ordinarie lärare», vilket departementschefen förordar, skall kunna vidmakthållas, fordras, att den årliga ökningen av ordinarie tjänster ej un-

derstiger 10. Uppfylles ej detta villkor, kommer, enligt vad överstyrelsens beräkningar visa, extra lärarantalet med nödvändighet att stiga. Detta antal har under de senaste åren faktiskt ökat från 130 (höstterminen 1911) till 146 (höstterminen 1913) och skulle, om Kungl. Maj:ts proposition vinner Riksdagens bifall, höstterminen 1915 stiga till 151*. Då nu ej som vid flera föregående tillfällen brist på kompetenta sökande förefinnes, synes det mig, att Riksdagen bör låta sig angeläget vara att inrätta ett antal nya tjänster, ej understigande nyss angivna minimum. Detta låter sig också göra utan alltför stora kostnader, om de föreslagna 31 tjänsterna fördelas på 3 år, så att 12 tjänster upprättas med ingången av år 1915. Av dessa 12 tjänster torde 6 böra vara lektorat i humanistiska, 2 lektorat i matematisk-naturvetenskapliga ämnen och 4 adjunktsbefattningar i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Vid denna gruppering är noggrann hänsyn tagen till vad överstyrelsen anfört rörande behovet inom de olika slagen av befattningar, i det inom varje särskild tjänstegrupp det här föreslagna antalet utgör jämnt $\frac{2}{3}$ av det, som förordats av överstyrelsen.

Det är att märka, att behovet av de tjänster, som jag här föreslagit till inrättande från och med år 1915, är mycket kännbart. Alla av mig nu föreslagna befattningar inom den matematisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen (6 stycken) höra till de tjänster, som redan 1911 års utredning visade vara nödvändiga, men vilkas inrättande hitintills måst uppskjutas på grund av brist på sökande. Beträffande de humanistiska lektoraten framhåller överstyrelsen, att behovet av förstärkning i de lektorskompetenta lärarkrafterna även inom denna ämnesgrupp å vissa gymnasier är synnerligen kännbart.

Jag hemställer sålunda,

att Riksdagen måtte för beredande av medel att från och med den 1 januari 1915 upprätta 8 lektors- och 4 adjunktsbefattningar, fördelade på de särskilda läroverken såsom Kungl. Maj:t finner gott bestämma, höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 44,000 kronor.

* I antalet extralärare äro ej timlärare inräknade. Siffran 151 är beräknad under förutsättning att antalet timlärare blir detsamma som under höstterminen 1913, nämligen motsvarande 6 extralärare.

Bifall till ovanstående motion medför sänkning av det extra anslaget till arvoden åt extra och vikarie-
rande ämneslärare (punkt 130) med 4 extraläraryrvo-
den, d. v. s. 10,800 eller i runt tal 11,000 kronor.
Jämförd med Kungl. Maj:ts proposition, innebär mo-
tionen sålunda en merkostnad av i runt tal 4,000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1914.

K. Beckman.
